

20 жовтня
Група 101 Урок №22
Історія України

Тема: Розвиток культури та повсякденне життя в 1914-1921 р.р.

Література та мистецтво

Українська література доби визвольної і громадянської воєн збагатилася багатьма новими іменами. Письменники і поети тієї доби були безпосередніми учасниками подій. Життя деяких з них обірвалося раніше, ніж встиг розквітнути талант.

Олександр Олесь (Кандиба) вважається одним з найяскравіших українських поетів ХХ ст. Він народився на Сумщині, дістав вищу освіту і працював у Харківському земстві лікарем. У 1911 р. став одним з редакторів київського журналу «Літературно-науковий вісник». У 1919 р. разом з військами Директорії дійшов до західного кордону. Потім подався до Будапешта і Відня. З 1924 р. працював у Празі, де прожив останні 20 років життя. Твори О.Олеся відзначаються глибоким патріотизмом і довершеністю поетичної форми. Багато віршів покладені на музику.

Володимир Сосюра служив у військах С. Петлюри до лютого 1920 р. Потім став червоноармійцем, вступив у більшовицьку партію. У 1920 р. була надрукована його поетична збірка «Червона зима». З нею В. Сосюра увійшов у велику літературу. Талант поета зміцнів у радянську добу, але українська національна революція наклала свій відбиток на всю подальшу творчість. Звинувачення в «українському буржуазному націоналізмі» переслідували визнаного метра української літератури і в кінці життя.

Павло Тичина у 1917 р. закінчив Київський комерційний інститут і почав працювати в газеті «Нова Рада». У 1918 р. вийшла з друку його перша поетична збірка «Сонячні кларнети». Вона вразила багатьох глибоким ліризмом і новаторською формою. 1920 р. були надруковані дві збірки молодого поета — «Плуг» і «Замість сонетів і октав».

Поет **Василь Чумак** (член партії боротьбистів) був розстріляний денікінцями у київському підпіллі в 1919 р. Після смерті з'явилася перша і остання збірка 18-річного поета — «Заспів». Вона показала всю силу його літературного обдарування.

Чудовим поетом виявився й один з керівників боротьбистів Василь Блакитний (Елланський). У 1920 р. була опублікована його збірка «Удари молота і серця». На початку визвольної війни Григорій Чупринка був уже відомим поетом. Творчість його перервалася у 1921 р. Своє життя він віддав у боротьбі з більшовиками за самостійну Україну.

Мабуть, закономірно, що українська революція поставила на чолі літературного процесу поетів — яскравих і різних. Тільки поетичним словом вдавалося найбільш глибоко відобразити різнобарвну і калейдоскопічну дійсність.

Серед прозаїків, які розпочали свій творчий шлях у ці буремні роки, ми бачимо багатьох, хто став пізніше класиком української радянської літератури. Це — **А.Головко, О. Донченко, Іван Ле, Остап Вишня, С.Скляренко.**

Бурхливо розвивалося театральне мистецтво. У березні 1919 р. в Києві відкрився театр ім. Т.Шевченка. В його трупі працювали Г.Борисоглібська, Л.Гакебуш, О.Мар'яненко, О.Сердюк та інші прославлені актори. Режисер О.Загаров ставив з великим успіхом п'єси М.Гоголя, Лесі Українки, західноєвропейських класиків. У січні 1920 р. Г. Юра створив у Вінниці театр ім. І.Франка. Йому судилося стати одним з провідних в Україні.

Воєнні роки започаткували творче життя багатьох музичних колективів. У 1919 р. в Києві був організований симфонічний **оркестр ім. М. Лисенка**. Там же почала працювати з 1920 р. Державна українська мандрівна капела (скорочено — «Думка») під керівництвом Н. Городовенка. Самодіяльні хоріві капели і капели бандуристів з'явилися у багатьох містах України.

Великий поштовх до розвитку образотворчого мистецтва дала Українська академія мистецтв. Вона була утворена Центральною Радою в грудні 1917 р. Першими академіками стали **Михайло Бойчук, Микола Бурачек, Михайло Жук, Василь Кричевський, Абрам Маневич, Олександр Мурашко, Георгій Нарбут.**

Більшу частину життя Г. Нарбут (†1920) провів у Санкт-Петербурзі. Він захоплювався українськими старовинними гравюрами і геральдиком. Його знахідки мали велике наукове значення і здійснили вирішальний вплив на всю творчість художника. У березні 1917 р. він переїхав у Київ уже всесвітньо відомим графіком. На замовлення урядів УНР і Української Держави Г. Нарбут зробив художнє оформлення різноманітних державних паперів — банкнот, поштових марок, обкладинок до ратифікаційних актів, грамот з нагоди урочистих подій. Він є автором українського державного герба і печатки, багатьох ескізів військового строю. З грудня 1918 р. став ректором Української академії мистецтв. Раптово помер у травні 1920 р. за короткочасної окупації Києва польськими військами. Творчість цього художника здійснила величезний вплив на українську графіку.

Не менший вплив на українське образотворче мистецтво здійснив **М. Бойчук** (бойчукісти). Він народився у Галичині, закінчив Академію мистецтв у Кракові. Був ректором Української академії мистецтв і велику частку свого часу віддавав роботі з молоддю. Бойчукізм у монументальному малярстві визнано окремим стилем. Він творчо поєднував традиції народного орнаменту, мозаїки та фрески давньокиївської доби, українського портрета XVII і XVIII ст., візантійського іконописання і раннього західноєвропейського Відродження.

Розвиток живопису в Україні у після революційні роки проходив у боротьбі художніх течій і напрямів. Поряд з тими, хто стояв на позиціях традиційного реалізму, творили прихильники футуризму, формалізму (наприклад, розписи В.Єрмілова Харківського партійного клубу). Крім масових агітаційних форм образотворчого мистецтва, помітного прогресу досягла станкова графіка та живопис. У галузі станкової графіки працювали М.Жук,

І.Падалка, В.Заузе. У живописі найбільш відомими були полотна К.Костанді, Ф.Кричевського, О.Мурашко, М.Самокиша. Г.Нарбут оформив перші українські радянські книги і журнали «Мистецтво», «Зорі», «Сонце труда». У Західній Україні в перші післяреволюційні роки працювали такі художники, як І.Трут, О.Монастирський, І.Курплас. Визначилися групи, які розвивали традиції українських і російських передвижників. Художники, які увійшли до «Асоціації революційного мистецтва України», розвиваючи національні традиції, використовували форми візантійського і староукраїнського живопису. На західноєвропейські зразки орієнтувалися художники, які входили до «Об'єднання сучасних художників України». На Всеукраїнських художніх виставках експонувалися найкращі твори **О.Шовкуненка** (цикл «**Одеський суднобудівний завод**»), **Ф.Кричевського** («**Мати**», «**Довбуш**»), **В.Коровчинського** («**Селяни**»). Київський художній інститут став справжнім центром авангардного образотворчого мистецтва. Сюди в цей час повертається Казимир Малевич — основоположник такого модерністського напрямку в живописі, як супрематизм, в якому зображення складалося зі сполучень найпростіших геометричних фігур.

Висновки

Роки революції і визвольної війни призвели до багатьох втрат у нагромадженій віками українській культурній спадщині. Разом з тим культурний процес уперше глибоко увійшов в народну товщу. Нестримний потяг мільйонів людей до найкращих зразків загальнолюдської культури був однією з відмітних рис тогочасного життя.

Комуністична партія прагнула використати народжене революцією культурне піднесення в інтересах зміцнення своєї диктатури. Матеріальна підтримка митців, вчених, працівників народної освіти чергувалася з політичними репресіями. Ця політика батога і пряника давала можливість обплутувати культурний процес ідеологічними стереотипами і впливати на мільйони людей, які тягнулися до культури. Завдяки тому, що ці стереотипи паразитували на національних почуттях і традиціях, вони непомітно, але ефективно впливали на свідомість та підсвідомість народних мас.

Разом з тим державна підтримка митців та вчених і безпосереднє управління держави грандіозними кампаніями (на кшталт кампанії по ліквідації неписьменності) зумовили швидкий розвиток культури навіть у несприятливих умовах воєнного часу

Відео за даним посиланням до теми

<https://sites.google.com/site/urijbak/10-клас/10-klas-istoria-ukraieni/22-література-та-мистецтво-1914-1921-pp>

Домашнє завдання

Підручник Історія України 10 клас за ред. О.І.Пометун, Н.М.Гупан

Параграф 17 ст.124-127 (читаємо)

Письмово завдання 4,5 ст..126